

УДК 378.14

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-9\(27\)-689-700](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-9(27)-689-700)

Голікова Оксана Миколаївна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут", вул. Кирпичова, 2, м.Харків, 61002, тел.: (063)280-54-08, <https://orcid.org/0000-0002-7904-0616>

Мирошніченко Вікторія Марківна кандидат філологічних наук, доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут", вул. Кирпичова, 2, м.Харків, 61002, тел.: (050)728-30-23, <https://orcid.org/0000-0002-4381-3314>

Буйвол Олег Вікторович старший викладач кафедри Ділової іноземної мови та перекладу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, 61115, тел.: (098) 836-74-98, <https://orcid.org/0000-0002-4791-8201>

ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ПРОДУКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СИТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті проаналізовано особливості проектування продуктивного освітнього середовища закладу вищої освіти з урахуванням багатоаспектності та багаторівневості процесу професійної підготовки. Уточнено сутність понять «освітнє середовище», «освітній простір», «інформаційно-освітнє середовище». З'ясовано, що продуктивне освітнє середовище являє собою цілісну педагогічну систему, яка інтегрує в собі сучасні інноваційні освітні технології, інформаційні освітні ресурси, засоби управління освітнім процесом; психолого-педагогічні умови, що сприяють творчому саморозвиткові й формують установки на розвиток креативного потенціалу здобувачів. Характерною особливістю продуктивного освітнього середовища визначено цілеспрямований педагогічний вплив на особистість шляхом активізації внутрішньо особистісних факторів (увага, інтерес, прагнення, мотиви тощо), що передбачає перевагу співробітництва, задоволення потреб та підтримку домінант творчості у майбутнього фахівця.

Обґрунтовано, що концептуальною основою проектування продуктивного освітнього середовища є взаємоінтеграція навчальної та профе-

сійної діяльності здобувачів шляхом відтворення у змісті, формах і методах навчальної діяльності реальних професійних проблем з метою формування професійної компетентності.

Доведено перспективність впровадження практико-орієнтованого підходу у систему професійної підготовки як сучасної методологічної бази проектування освітнього середовища.

Проаналізовано теоретико-практичні аспекти впровадження технології тьюторингу, проектної технології та коуч-технології як таких, що сприяють формуванню суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу на засадах партнерства, активному засвоєнню знань, їх поглибленню і систематизації, стимулюють потребу в освітній та професійній самоідентифікації та особистісному самовираженні.

Ключові слова: професійна підготовка, продуктивне освітнє середовище, практико-орієнтований підхід, освітні технології

Golikova Oksana Mykolaivna PhD in Philology, Associate Professor at the Department of English for Special Purposes, Kharkiv National Technical University 'KhPI', Kyrpychov Str., 2, Kharkiv, 61002, tel.: (063) 280-54-08, <https://orcid.org/0000-0002-7904-0616>

Myroshnychenko Viktoriia Markivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Business Foreign Language and Translation, National Technical University 'Kharkiv Polytechnic Institute', Kyrpychov St., 2, Kharkiv, 61002, tel.: (050) 728-30-23, <https://orcid.org/0000-0002-4381-3314>

Buivol Oleh Viktorovych Senior Lecturer of the Department of Business Foreign Languages and Translation, The National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, 61115, tel.: (098) 836-74-98, <https://orcid.org/0000-0002-4791-8201>

TECHNOLOGIES FOR CREATING A PRODUCTIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE VOCATIONAL TRAINING SYSTEM

Abstract. The article analyzes the features of designing a productive educational environment of a higher education institution, taking into account the multifaceted and multilevel process of professional training. The essence of the concepts "educational environment", "educational space", "informational and educational environment" has been clarified. It was found that a productive

educational environment is a holistic pedagogical system that integrates modern innovative educational technologies, informational educational resources, means of managing the educational process; psychological and pedagogical conditions that contribute to creative self-development and form attitudes to the development of the creative potential of students. A characteristic feature of a productive educational environment is a purposeful pedagogical influence on the individual through the activation of intra-personal factors (attention, interest, aspirations, motives, etc.), which implies the prevalence of cooperation, satisfaction of needs and support of the dominant creativity in the future specialist.

It is substantiated that the conceptual basis of the design of a productive educational environment is the mutual integration of educational and professional activities of students by reproducing in the content, forms and methods of educational activities real professional problems with the aim of forming professional competence.

The perspective of introducing a practice-oriented approach into the professional training system as a modern methodological base for designing an educational environment has been proven.

The theoretical and practical aspects of the introduction of tutoring technology, project technology and coach technology are analyzed as those that contribute to the formation of subject-subject interaction of participants in the educational process on the basis of partnership, active assimilation of knowledge, its deepening and systematization, stimulate the need for educational and professional self-identification and personal self-expression.

Keywords: professional training, productive educational environment, practice-oriented approach, educational technologies

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується стрімкими інноваційними змінами у сфері освіти, найважливішими завданнями яких є сприяння особистісному самовизначенню молоді, підготовка її до побудови професійної кар'єри, до розуміння необхідності постійного самовдосконалення. Сучасний фахівець має бути компетентним, володіти способами самоосвіти, вільно орієнтуватися у великому обсязі інформації, здатним застосовувати накопичений професійний досвід у різних ситуаціях, що виникають у житті. Підготовка такого фахівця вимагає проектування продуктивного освітнього середовища, в межах якого буде забезпечено диференціацію змісту навчання з широкими та гнучкими можливостями побудови здобувачами індивідуальних освітніх траєкторій, введення в освітній процес інтерактивних технологій, сприяння професійному самовизначенню та формування відповідних професійних компетентностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні засади розвитку професійної освіти обґрунтовані у роботах В. Андрущенка, В. Кременя, В. Лугового, Л. Лук'янової, Н.Ничкало, С. Сисоевої та ін. Висвітленню методологічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців присвячено праці С. Гури, С. Демченка, О. Коваленко, В. Лобунця, Н. Ничкало, Т. Сущенко та ін.

Філософсько-культурологічні та технологічні аспекти створення освітнього простору обґрунтували В. Бондар, І. Бех, Р. Квесько, Н. Касярум, Е. Ковтун, В. Курило, А. Цимбалару, Т. Франчук та ін.

Специфічні особливості та умови функціонування освітнього середовища закладу вищої освіти досліджують М. Братко, В. Радул, О. Риженко, Р.Семенова, О. Шапран, Ю. Шапран та ін.

У працях А. Бойко, М. Вовк, Л. Даниленко, І. Дичківської, С. Сисоевої, О. Шапран та ін. знайшли відображення особливості впровадження інноваційних технологій у систему професійної підготовки.

Специфіку змісту та організації практико-орієнтованої підготовки досліджують як зарубіжні (Д.Нойман, Д. Варнеке, Г. Лін та ін.), так і вітчизняні (О.Антонова, І. Дичківська, О.Дубасенюк, Н.Житник, І.Зязюн, М.Кадемія, В.Кобися та А.Кобися, Н.Матюшенко, Н.Грищай та ін.) науковці.

Мета статті – проаналізувати теоретичні засади проектування продуктивного освітнього середовища та обґрунтувати доцільність впровадження практико орієнтованих освітніх технологій в процес професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Проектування продуктивного освітнього середовища закладу вищої освіти з урахуванням багатоаспектності та багаторівневості процесу професійної підготовки є складною науково-педагогічною проблемою, вирішення якої пов'язується з розробкою організаційних форм та змістовних аспектів технологізації процесу навчання. Середовищний підхід як теорія і технологія управління освітнім процесом і процесом розвитку особистості вибудовується на взаємозалежності двох ключових понять: освітній простір і освітнє середовище. Розглянемо їх детальніше.

Н.Аніщенко та О.Ковальов освітній простір характеризують як «складну структуру, у якій функціонують різного рівня та типу підсистеми, що перебувають у відповідному взаємозв'язку та взаємозалежності» [1, с.45]. У контексті проблематики дослідження значущим є висновок науковців про те, що в освітньому просторі «організовується цілеспрямована продуктивна взаємодія суб'єктів освітньої системи з орієнтацією на її вдосконалення; забезпечуються умови для саморозвитку, самоактуалізації, реалізації творчого потенціалу учасників освітнього процесу» [1, с. 45].

Обґрунтовуючи взаємозалежність понять «освітнє середовище» та «освітній простір» А. Цимбалару перший розуміє як "педагогічний ресурс для створення освітнього простору особистості", а освітній простір - як «елемент соціального простору, у якому розгортаються освітні події відповідно до соціальної та особистісної значущості бажаного результату» [17, с.12-13].

Натомість О. Писарчук вважає, що «освітньо-розвивальне середовище являє собою соціокультурний простір, у межах якого з різним ступенем організованості здійснюється процес розвитку особистості» []. Водночас науковиця зауважує, що аби освітній простір став розвивальним середовищем, він має характеризуватися гнучкістю, неперервністю, варіативністю, відкритістю, інтегрованістю [10].

Розглянемо ще деякі підходи до тлумачення поняття «освітнє середовище». Так, М. Братко розглядає освітнє середовище закладу вищої освіти як комплекс умов для освіти людини, що склались цілеспрямовано і спонтанно в закладі освіти [4, с. 54].

Дослідниця Р. Семенова пов'язує актуальність проблеми проектування освітнього середовища закладу освіти з проблемою переходу від традиційної до інноваційної парадигми навчання та з пріоритетністю розвивальних освітніх та проектно-дослідницьких технологій, спрямованих на актуалізацію творчого потенціалу учасників освітнього процесу; розвиток рефлексії, диференціацію та індивідуалізацію освітнього середовища [15, с. 45]. Відповідно освітнє середовище Р. Семенова розуміє як «динамічну систему психолого-педагогічних умов і впливів, спрямованих на розкриття та оптимальний прояв творчої природи особистості [15, с. 46].

У науковій літературі нині активно досліджується термін «інформаційно-освітнє середовище». Так, І.Шахіна тлумачить його як цілісну систему, яка «складається із сукупності підсистем, які функціонують на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів» [16].

Своєю чергою, Л. Карташова, В. Юрженко – як «цілеспрямовано побудовану інноваційну педагогічну систему, змодельовану на основі сучасних педагогічних, інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій і призначену для адаптації сучасного освітнього процесу до умов інформаційного суспільства» [7, с. 11]. М.Кадемія при визначенні сутності феномена інформаційно-освітнього середовища акцентує на єдності інформаційно-освітніх ресурсів адміністрування і використання програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, що забезпечують інформаційну підтримку і організацію освітнього процесу та наукових досліджень.

Узагальнено, під освітнім середовищем розуміють конгломерат умов, факторів та засобів, які характеризують життєдіяльність студентів та викладачів у закладі вищої освіти. До компонентів освітнього середовища зокрема І.Габа відносить такі: інформаційний (освітні програми, навчальні плани, методичні розробки, посібники, Інтернет-ресурси); соціальний (організована на принципі діалогічності та партнерства взаємодія учасників освітнього процесу); технологічний (включає в себе цілі, зміст, форми організації навчальної, квазіпрофесійної та навчально-професійної діяльності студентів) [6].

Окрім названих, у науковій літературі зустрічаються ще й інші компоненти освітнього середовища. Як наприклад, просторово-предметний; змістово-методичний; комунікаційно-організаційний; діяльнісний (технологічний).

Означені компоненти засвідчують, що функціонування освітнього середовища передбачає комплексну включеність суб'єктів освітнього процесу, змісту освіти та різноманітних засобів та способів оптимізації навчальної діяльності. З позицій ефективності процесу навчання освітнє середовище слід розглядати, з одного боку, як чинник, умову, засіб навчання та розвитку здобувачів, а з іншого - як предмет проектування та моделювання викладача. Відповідно до цілей навчання та особливостей розвитку здобувачів педагог теоретично проектує, а потім практично (з урахуванням конкретних педагогічних умов) моделює освітнє середовище.

Характерною особливістю продуктивного освітнього середовища є цілеспрямований педагогічний вплив на особистість шляхом активізації внутрішньо особистісних факторів (увага, інтерес, прагнення, мотиви тощо), що передбачає превалювання співробітництва, задоволення потреб та підтримку доміанти творчості у майбутнього фахівця.

Як зазначає В.Вишківська, освітнє середовище має забезпечити:

- підтримку суб'єкта освіти активними, інноваційними (проектна, дистанційна, пізнавально-дослідницька та ін.) формами розвивальної освітньої діяльності;
- зміну ролі педагога (педагог-новатор, педагог-тьютор);
- нові підходи до організації взаємодії: можливість дистанційного навчання, інтерактивність процесу взаємодії;
- відкритість, можливість обміну та поширення досвіду, інформації, у тому числі засобами освітніх та інформаційних ресурсів Інтернету;
- наявність обчислювальної та інформаційно-теле-комунікаційної інфраструктури, програмно-апаратних та демонстраційно-дидактичних комплексів, інформаційно-методичних центрів;
- логічність побудови освітніх процесів від постановки цілей до моніторингу результатів [5].

Відтак, очевидно, що продуктивне освітнє середовище має забезпечувати баланс між соціальними та індивідуальними потребами особистості, стимулюючи її саморозвиток та формуючи готовність до реалізації власної індивідуальності. Від здобувачів сучасне освітнє середовище вимагає нового педагогічного мислення, складовими якого є самостійність, ініціативність, критичність та самокритичність, гнучкість та варіативність, рефлексивність.

Формування означених характеристик можливе на засадах практико-орієнтованого підходу. Розглянемо його основні положення.

Як зауважує Є.Прокоф'єв, «в основі практико-орієнтованого підходу лежить розумне поєднання фундаментальності освіти та її професійно-прикладного спрямування, що забезпечує: поглиблене вивчення окремих предметів; рівний доступ до якісної освіти різних категорій здобувачів вищої освіти відповідно до їхніх здібностей, індивідуальних нахилів та інтересів; розширення можливостей соціалізації, забезпечення наступності між загальною та професійною освітою» [12, с.1333].

Н.Опушко зауважує, що практико-орієнтоване навчання спрямоване на формування у студентів досвіду застосування теоретичних знань з метою одержання конкретного результату» [9, с.246].

Схожою є позиція С.Бобракова, який зауважує, що сутність практико-орієнтованого підходу полягає у взаємоінтеграції навчальної та професійної діяльності здобувачів шляхом відтворення у змісті, формах і методах навчальної діяльності реальних професійних проблем з метою формування професійної компетентності [3].

О.Антонова акцентує на діяльнісній основі практико-орієнтованого підходу, яка обумовлює впровадження професійно-орієнтованих активних форм організації освітнього процесу [1].

Відтак, вище викладене дає підстави стверджувати, що практико-орієнтований підхід як концептуальна основа проектування продуктивного освітнього середовища має нестандартний механізм взаємодії учасників освітнього процесу, у якій порушується головна умова традиційного навчання – наявність готових систематизованих знань, які підлягають засвоєнню. Натомість актуалізується потреба їх самостійного здобування.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, формування у них досвіду самостійної роботи ми пропонуємо використовувати пакети диференційованих навчальних завдань (тьюторіали).

У межах продуктивного освітнього середовища «навчальний пакет» є комплексом дидактичних матеріалів (інформація про мету і завдання творчого завдання, методика виконання, критерії оцінки тощо), спрямо-

вані на перетворення себе і навколишньої дійсності. Ключовою особливістю тьюторіала є відсутність варіантів рішення, зразка для порівняння, алгоритму виконання завдання. Відтак, здобувач має мати необхідний обсяг знань (або має вміти швидко знайти необхідну інформацію), необхідний досвід (або здобути його власне у процесі роботи над завданням), а також мати сформовані необхідні особистісні якості (цілеспрямованість, організованість, пізнавальна сміливість та ін.). Тьюторіали розраховані на індивідуальне виконання студентами з наступним індивідуальним (за потреби – колективним) обговоренням (консультуванням) з викладачем-тьютором.

До прикладу, індивідуальний тьюторіал з курсу «Психолого-педагогічні технології» може включати такі завдання:

1. Завдання репродуктивного характеру. Дайте визначення понять: «глобальна освітня тенденція», «інноваційна педагогіка», «освітні інновації», «критерії оцінювання ефективності впровадження педагогічних інновацій у практику роботи закладу освіти».

2. Проблемно-пошукове завдання. Розкрийте зміст технології коучингу (особливості, методичні поради, переваги, недоліки). Доведіть або спростуйте той факт, що ця технологія є інноваційною.

3. Науково-практична розробка. Коротко опишіть авторську освітню технологію (інноватика, ретроінноватика).

4. Підготуйте анотовану характеристику 3-х літературних джерел із проблем теоретичного обґрунтування та практики упровадження інноваційних психолого-педагогічних технологій в діяльність закладів освіти.

Робота над індивідуальним тьюторіалом (тьюторські консультації) дозволяє підвищити активність кожного тьюторанта з урахуванням особливостей професійної спрямованості та мотивації, актуалізувати та розширити його психологічні, практичні та самоосвітні можливості. При цьому тьюторант самостійно обирає прийнятні способи виконання завдань, які потім обговорює з тьютором. Вибудовуючи обговорення питань, тьютор, у свою чергу, допомагає розібратися з найбільш складними з них, визначитися з особистісною значущістю матеріалу, сферою його практичного застосування. Обговорення може відбуватися як індивідуально, так і у невеликих групах. [18].

Робота над тьюторіалами як одним із видів активного, діяльнісного навчання, сприяє формуванню метанавичок (формулювати та виражати свої думки, чітко їх аргументувати, правильно викладати у письмовому вигляді), які дозволяють адаптувати наявні знання до нових обставин, цілей та завдань.

У розрізі досліджуваної проблеми на особливу увагу заслуговує технологія проектного навчання. Н. Самойленко зазначає, що проектні

технології обумовлюють зміну провідної функції педагога: він стає не транслятором знань, а ініціатором, консультантом, фасилітатором, керівником, координатором командної роботи суб'єктів навчання [14, с. 8].

Проектна діяльність обумовлюється завданнями професійної підготовки і передбачає реалізацію таких етапів: - передпроектний (діагностика, проблематизація, концептуалізація, цілепокладання, ціннісно-смісловне самовизначення учасників); - етап реалізації проекту (покрокове виконання запланованих проектних дій; корекція ходу проекту та дій його учасників; презентація результатів роботи та їх зовнішня експертиза; - рефлексивний (аналіз задуму проекту, його ходу та результатів); - післяпроектний етап (поширення результатів та продуктів проектної діяльності; пошук варіантів продовження проекту).

З-поміж практико-орієнтованих освітніх технологій на особливу увагу заслуговує технологія контекстного навчання, у якій, як акцентує Є. Прокоф'єв, смислоутворюючою категорією є контекст як система внутрішніх та зовнішніх умов життя та діяльності людини, що впливає на сприйняття, розуміння та перетворення нею конкретної ситуації [12].

Не менш ефективною є і технологія коучингу, який як явище прийшов у сферу освіти з бізнесу та має в своєму розпорядженні комплекс інструментів для ефективного професійного та особистісного розвитку.

С. Романова розглядає коучинг як «феномен освітнього процесу, побудований на мотивувальній взаємодії, у якому викладач створює спеціальні умови, спрямовані на розкриття особистісного потенціалу студента для досягнення важливих для нього цілей в оптимальний термін, у конкретній предметній галузі знань» [13]. Коучингова технологія реалізується на основі педагогічного партнерства, в якому викладач-коуч спирається на коуч-позицію, яка є основою для створення такого освітнього середовища, в якому можливі самореалізація та самоактуалізація суб'єктів освітнього процесу завдяки максимальній залученості до освітнього процесу у форматах індивідуальних занять, консультацій, науково-освітніх проектів [11, с.103].

Висновки. Отже, створення продуктивного освітнього середовища в системі професійної підготовки вимагає використання практико орієнтованих освітніх технологій, що забезпечить активну участь здобувачів у процесі навчання, сприятиме формуванню суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу на засадах партнерства, і, як наслідок, - активному засвоєнню знань, їх поглибленню і систематизації. Долученість до продуктивного освітнього середовища стимулює потребу в освітній та професійній самоідентифікації, у самовираженні в освітньому та професійному співтоваристві, а відповідне змістово-технологічне забезпечення сприяє набуттю досвіду створення особистісно значущих професійних продуктів.

Література:

1. Аніщенко Н., Ковальов О. Роль інноваційного освітнього простору в процесі конституювання креативної спільноти дослідників (на прикладі міжнародної програми «Філософія для дітей»). Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Серія «Педагогічні науки». 2022. №1 (28). С.43-53.
2. Антонова О.Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя / Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во Рута, 2016. С. 262-285.
3. Бобраков С. Реформування змісту професійної підготовки вчителів у ВНЗ Німеччини: практико-орієнтований підхід. Порівняльна професійна педагогіка. 2012. № 2. С. 161-168.
4. Братко М.В. Сутнісний зміст поняття «освітнє середовище вищого навчального закладу». Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2012. № 18. С. 50-55.
5. Вишківська В.Б., Ілішова О.М., Товстоган В.С. Інклюзивна компетентність суб'єктів освітнього процесу як необхідна умова створення сучасного інформаційно-освітнього середовища. Інноваційна педагогіка. 2022. № 49. С.91-95.
6. Габа І.М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості // Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. К., 2011. Т. XIII. Ч. 6. С. 74-82.
7. Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів: посібник / Карташова Л. А., Юрженко В. В., Гуралюк А. Г., Липська Л. В., Гуменна Л. С., Зуєва А. Б. / За наук. ред. Лузана П. Г. Київ: ІІТО НАПН, 2017. 124 с.
8. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття. Витоки педагогічної майстерності. 2013. Випуск 12. С.107-113.
9. Опушко Н.Д. Практико орієнтоване навчання як важливий компонент дуальної форми здобуття освіти. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2024. № 70. С.240-252.
10. Писарчук О. Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Т. Писарчук. Тернопіль, 2016. 21 с.
11. Поберезська Г.Г. Коучинг як педагогічна технологія студентоцентричного навчання у ВНЗ. Технологія і техніка друкарства. 2017. № 4 (58). С.99-107.
12. Прокоф'єв Є. Г. Особливості впровадження практико орієнтованих освітніх технологій в системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Вісник науки та освіти. 2024. № 4(22) . С. 1325- 1335.
13. Романова С. М. Коучинг як нова технологія в професійній освіті. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія. 2010. № 3. С. 83-87.
14. Самойленко Н.Б. Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проектів у професійній діяльності: автореф. дис. канд. педагог. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2008. 20 с.

15. Семенова Р.О. Концептуальні основи побудови освітнього середовища для обдарованих дітей та молоді у вітчизняній науці. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія. Київ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. С. 23-51.

16. Шахіна І.Ю. Визначення і напрями створення інформаційного освітнього середовища. Режим доступу: http://vestnik.kpi.kharkov.ua/files/НауКОВа_періодика/elits/2013/

17. Цимбалару А. Д. Теоретичні та дидактико-методичні засади педагогічного проектування освітнього простору в школі І ступеня: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.09. Київ: НАПН України, 2014. 41 с.

18. Vyshkivska, V., Sylenko, Y., Shykyrynska, O., Myroshnychenko, V., Shevchenko, V., & Kozlov, Y. (2024). Tutoring as a means of individualizing the proctss an experimental studi. Society. Sntegration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. 2024. T.1, pp. 285-295.

References:

1. Anishchenko, N., Kovalov, O. (2022). Rol innovatsiinoho osvitnoho prostoru v protsesi konstytuivannia kreatyvnoi spilnoty doslidnykiv (na prykladi mizhnarodnoi prohramy «Filosofiiia dlia ditei») [The role of an innovative educational space in the process of constituting a creative community of researchers (on the example of the international program "Philosophy for Children")]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy. Seriiia «Pedahohichni nauky» - Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives. Series "Pedagogical Sciences", 28 (1), 43-53* [in Ukrainian].

2. Antonova, O.Ie. (2016). Praktyko-oriientovanyi pidkhdid u formuvanni profesiinoi maisternosti maibutnoho vchytelia [A practice-oriented approach in the formation of professional skills of the future teacher]. *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia - Theory and practice of professional skills in the conditions of lifelong learning. Zhytomyr: Vyd-vo Ruta, (pp.262-285)* [in Ukrainian].

3. Bobrakov, S. (2012). Reformuvannia zmistu profesiinoi pidhotovky vchyteliv u VNZ Nimechchyny: praktyko-oriientovanyi pidkhdid [Reforming the content of professional training of teachers in German universities: a practice-oriented approach]. *Porivnialna profesiina pedahohika - Comparative professional pedagogy, 2, 161-168* [in Ukrainian].

4. Bratko, M.V. (2012). Sutnisnyi zmist poniattia «osvitnie seredovyshche vyshchoho navchalnoho zakladu» [The essential meaning of the concept "educational environment of a higher educational institution"]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika - Pedagogical education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy, 18, 50-55* [in Ukrainian].

5. Vyshkivska, V.B., Ilishova, O.M., Tovstohan, V.S. (2022). Inkliuzyvna kompetentnist subiektiv osvitnoho protsesu yak neobkhdna umova stvorennia suchasnoho informatsiino-osvitnoho seredovyshcha [Inclusive competence of the subjects of the educational process as a necessary condition for the creation of a modern informational and educational environment]. *Innovatsiina pedahohika - Innovative pedagogy, 49, 91-95* [in Ukrainian].

6. Haba, I.M. (2011). Vplyv osvitnoho seredovyshcha VNZ na profesiinyi rozvytok osobystosti [The influence of the educational environment of the university on the professional development of the individual]. S.D. Maksimenko (Eds.) *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii - Problems of general and pedagogical psychology: collection of scientific works of the Institute of Psychology named after H.S. Bone of the APN of Ukraine. (T. XIII.), (pp. 74-82). Kyiv* [in Ukrainian].

7. Kartashova, L. A., Yurzenko, V. V., Huraliuk, A. H., Lypska, L. V., Humenna, L. S., Zuieva, A. B. Informatsiino-osvitnie seredovyshe profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Information and educational environment of vocational and technical educational institutions] (2017). Kyiv: IPTO NAPN [in Ukrainian].

8. Kasiarum, N. (2013). Osvitnii prostir: stanovlennia poniattia [Educational space: formation of the concept]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti - Origins of pedagogical skills*, 12, 107-113 [in Ukrainian].

9. Opushko, N.D. (2024). Praktyko oriientovane navchannia yak vazhlyvyi komponent dualnoi formy zdobuttia osvity [Practice-oriented training as an important component of the dual form of education.]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 70, 240-252 [in Ukrainian].

10. Pysarchuk, O. T. (2016). Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do orhanizatsii osvitno-rozvyvalnoho seredovyscha [Preparation of the future primary school teacher for the organization of an educational and developmental environment]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].

11. Poberezska, H.H. (2017). Kouchynh yak pedahohichna tekhnolohiia studento-tsentrychnoho navchannia u VNZ [Coaching as a pedagogical technology of student-centered learning in higher education institutions]. *Tekhnolohiia i tekhnika drukarstva - Printing technology and technique*, 58, 4, 99-107[in Ukrainian].

12. Prokofiev, Ye. H. (2024). Osoblyvosti vprovadzhennia praktyko oriientovanykh osvitnikh tekhnolohii v systemi profesiinoї pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv [Peculiarities of implementation of practically oriented educational technologies in the system of professional training of future specialists]. *Visnyk nauky ta osvity - Herald of science and education*, 22, 4, 1325- 1335 [in Ukrainian].

13. Romanova, S. M. (2010). Kouchynh yak nova tekhnolohiia v profesiinii osviti [Coaching as a new technology in professional education]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Pedahohika. Psykholohiia - Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology*, 3, 83-87 [in Ukrainian].

14. Samoilenko, N.B. (2008). Pidhotovka vchyteliv humanitarnykh dystsyplin do zastosuvannia metodu proektiv u profesiinii diialnosti [Preparation of teachers of humanitarian disciplines to apply the project method in professional activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

15. Semenova, R.O. (2014). Kontseptualni osnovy pobudovy osvitnoho seredovyscha dlia obdarovanykh ditei ta molodi u vitchyznianiі nautsi [Conceptual foundations of building an educational environment for gifted children and youth in domestic science]. *Osvitnie seredovyshe yak chynnyk stanovlennia obdarovanoi osobystosti - Educational environment as a factor in the formation of a gifted personality*. Kyiv; Kirovohrad : Imeks-LTD [in Ukrainian].

16. Shakhina, I.Iu. Vyznachennia i napriamy stvorennia informatsiinoho osvitnoho seredovyscha [Definition and directions of creating an informational educational environment]. Retrieved from http://vestnik.kpi.khark0v.ua/files/HayK0Ba_nepi0fHKa/elits/2013/ [in Ukrainian].

17. Tsymbalaru, A. D. (2014). Teoretychni ta dydaktyko-metodychni zasady pedahohichnoho proektuvannia osvitnoho prostoru v shkoli I stupenia [Теоретичні та дидактико-методичні засади педагогічного проектування освітнього простору в школі I ступеня]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: NAPN [in Ukrainian].

18. Vyshkivska, V., Sylenko, Y., Shykyrynska, O., Myroshnychenko, V., Shevchenko, V., & Kozlov, Y. (2024). Tutoring as a means of individualizing the proctss an experimental studi. Society. Sntegration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, T.1, pp. 285-295 [In English].